

Zadeva: Zabeležka prve seje Sveta SVS z dne 6. aprila 2021

Na prvi tele-konferenčni seji Nacionalnega sveta SVS, ki je potekala dne 6. aprila 2021 med 17. in 18 20 uro smo obravnavali predvsem dve temi:

1. Oblikovanje VE in VO in
2. Razmerje med deloma volitev po večinskemu in proporcionalnemu načelu.

Ad 1)

V prvem delu razprave je bilo poudarjeno, da moramo v novem volilnem sistemu v največji možni meri odpraviti eno večjih napak sedanjega sistema. Ta namreč povzroča veliko neravnovesje v zastopanosti državljanov v DZ oz. tako imenovane bele lise. Te se sicer iz enih volitev v druge delno spreminjajo, v principu pa naraščajo, tako da že več kot tretjina sedanjih VO nima nobenega poslanca.

Prav to pomanjkljivost naj bi dokončno odpravile volitve določenega števila poslancev po večinskem principu. Število tako voljenih poslancev lahko sicer poljubno določimo, če upoštevamo, da s tem določimo tudi število okrajev, pri tem pa mora biti zaradi korelacije z drugim delom volitev (po proporcionalnem načelu) ustrezno.

Razprava je pokazala, da se velika večina strinja z naslednjimi izhodišči:

- Velikost DZ se ne spreminja, torej 90 poslancev (88 + 2);
- Po večinskem principu se voli polovica, torej 44 (kar pomeni, da se enako število poslancev voli po proporcionalnem načelu);
- Glede na sedanjo populacijo v Sloveniji to pomeni, da dobimo enega poslanca na približno 47.000 prebivalcev (točneje: 47.295). (Po tem izračunu spada Slovenija med države z večjim številom mandatov na 100.000 prebivalcev);
- Tej številki se lahko matematično približamo z natančnim oblikovanjem volilnih okrajev, ki pa ne upoštevajo nobenih praktičnih realitet ali zgodovinskih entitet, kot so nastajanje mest s funkcijo središč, migracijski procesi, itd. Verjetno se bo mogoče temu matematičnemu idealu bolj približati v sistemu elektronskih volitev, v sedanjem času pa je smiselno uporabiti določene približke (podrobnejši izračun, ki izhaja iz predloga delitve mandatov po uveljavljenih statističnih regijah (StR) je podan v prilogi zapisnika);
- Večina zato sprejema ponujeno rešitev, da se kot VE opredelijo sedanje StR in ter predlagano število mandatov – VO – poslancev DZ;
- V teh VO svoje kandidate pod sorazmerno enakimi pogoji (sedanji sistem je pri določanju pogojev kandidiranja izrazito diskriminatoren do neparlamentarnih strank in še bolj do pobud civilnih iniciativ oz. poskusa kandidiranja predstavnikov civilne družbe (CD). Čeprav ta možnost v principu ni prepovedana, vse od časa osamosvojitve ni uspelo biti izvoljen nobenemu kandidatu CD, kar pove vse.);
- Volitve po potrebi potekajo dvokrožno;
- Ta rešitev (StR kot VE) ima to dobro lastnost, da jo je mogoče zaradi večjih migracijskih tokov enostavno korigirati (v ZDA število elektorjev, ki jih ima posamezna država, po potrebi korigirajo vsakih 10 let).

Podrobnejša opredelitev pogojev kandidiranja po tem načelu bo predstavljena v naslednjih dneh in po potrebi obravnavana na naslednji TK Nacionalnega SVS.

Ad 2)

Mnogo bolj razpršena je bila razprava o drugem vprašanju, načinu volitev 44 poslancev po proporcionalnemu načelu.

Tudi za ta del volitev velja enaka razdelitev VO kot za volitve po večinskem principu. Takoj pa se zastavi vprašanje, ali se izvoljenost kandidatov ugotavlja na ravni VO, kar bi nas ponovno pripeljalo do neposrednih volitev po večinskem principu, ali na ravni VE, kot doslej, ali celo na ravni države, kar bi v določenem smislu odpravilo VE. Vse to pa je povezano z načinom kandidiranja in velikostjo kandidatnih list.

Eden večjih problemov pri tem je preglednost kandidatnih list. Po sedanjem principu lahko posamezen kandidat kandidira le v dveh VO, kar velikost kandidacijskih list bistveno omejuje. Če bi morali v VO posamezne VE kandidirati vsi kandidati te VE, bi to, npr., za največjo StR, Osrednje-slovensko, pomenilo najmanj 11 kandidatov. Ker lahko pričakujemo 15 – 20 kandidacijskih list, bi se volivec znašel pred nepreglednim številom kandidatov. Tudi vnaprejšnja opredelitev za določeno listo (politično stranko) in nato izbiro kandidata po načelu prednostnega glasu bi bila za volivca razmeroma zahtevno dejanje.

Predlog, ki ga je podal dr. Mihelčič, ponuja drugačno rešitev: v vsakem VO kandidira samo omejeno število kandidatov, število glasov za posamezno listo oz. posameznega kandidata na njej pa se ugotavlja na državni ravni. Razprava je pokazala, da ta predlog ni povsem razumljiv, zato je bilo dogovorjeno, da ga na naslednji TK SVS dr. Mihelčič predstavi v celoti, s predlogom glasovnic, ki so jih člani SVS že prejeli (kdo ga ni, jih lahko dobi na zahtevo pri M. Marcu).

Prisotni pa so bili obveščeni, da v delovni skupini poteka enako poglobljena razprava tudi o drugi alternativni, ki celoten postopek kandidiranja in volitev poenostavlja, saj ne povezuje direktno (preko enotne glasovnice in povezanih kandidatur) obeh delov volitev, torej volitev po večinskem in proporcionalnem principu. Tudi ta rešitev v celoti spoštuje zahtevo po demokratičnosti volitev in odločujočem vplivu volivcev na izvolitev kandidatov, je pa do volivcev mnogo prijaznejša in obenem teoretično »čistejša« in preglednejša. Tudi ta varianta bo predstavljena celotnemu Nacionalnemu SVS. Tisti, ki jih ta razprava bolj zanima, lahko njeno predstavitev že najdejo na naši spletni strani, zlasti v prenesenem predavanju dr. C. Ribičiča o [kombiniranem volilnem sistemu](#).

Zabeležko pripravil E. M. Pintar

Povezava na spletno stran SINTEZE-KCD, kjer je mnogo aktualnih gradiv: 1) [Volilni sistem](#)

2) [strokovno-polemični blok odprta vprašanja, ...](#)

Priloga: [Statistične regije kot Volilne enote](#)